

Implicarea patriarhului Miron Cristea în viața publică a României

(1918-1939)

Rezumat

Lucrarea intitulată „Implicarea patriarhului Miron Cristea în viața publică a României (1918-1939)” își propune ca principală temă de cercetare răspunsul la întrebarea: “În ce măsură implicarea primului patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Miron Cristea, în viața socială, culturală, dar și politică a României interbelice a contribuit la consolidarea societății românești, la menținerea ei pe rutele fixate după Marea Unire?” Ceea ce nu este adus spre cercetare este legat de contribuția Sfântului Sinod la dezvoltarea și structurarea națiunii române, datorită accesului limitat la arhiva acestuia. Din punct de vedere cronologic, așa cum se arată în titlu, lucrarea analizează activitatea mitropolitului din perioada 1918-1939, perioadă în care devine pe rând mitropolit primat, patriarh, regent și prim-ministru.

Actualitatea temei este susținută de relansarea în spațiul public a dezbaterilor privitoare la rolul jucat de Biserica Ortodoxă Română și de reprezentanții acesteia în construcția național-europeană, în care identitatea românilor este căutată și afirmată pe continent între cele două războaie mondiale.

Teza are ca principal obiectiv analiza textelor și cuvântărilor politice ale patriarhului, alături de cercetarea altor teme legate de concepte ideologice, cronologia evenimentelor, contextul politic, economic și social, la acestea fiind necesară și aducerea în discuție a modului în care se reflectă contribuția diferitelor personalități publice în desfășurarea evenimentelor. Un

alt punct important al tezei este legat de legislația din perioada analizată, prin intermediul căreia se evidențiază principalele mize, dar și elementele care au contribuit la evoluția și dezvoltarea societății românești interbelice. O parte din teză este dedicată descrierii mecanismelor de formare a reprezentărilor sociale, dar și expunerii principalelor stereotipuri, care ne parvin din cele mai reprezentative repere literare și istorice ale timpului.

Realizând o scurtă descriere a conținutului lucrării, constatăm că aceasta este alcătuită din trei părți, *Evoluția politică și economică a României din perioada interbelică*, Miron Cristea, patriarh și om politic, și Miron Cristea – președinte al Consiliului de Miniștri, prima parte numărând cinci capitole, următoarea două, iar cea de-a treia având trei capitole.

Prima parte tratează contextul politic și economic din România interbelică într-o ordine cronologică, începând cu un capitol destinat perioadei 1920-1927, destinată unificării României, în care sunt cuprinse aspecte legate nu doar de cadrul general, ci și de Reforma agrară din 1924 sau Constituția din 1923. Mai departe, în cadrul celui de-al doilea capitol, dedicat perioadei 1927-1930, accentul cade asupra cadrului politic și se analizează programele de guvernare ale principalelor partide din perioada interbelică, respectiv Partidul Național Liberal și Partidul Țărănesc, dar și aspecte privind Concordatul cu Vaticanul. Cel de-al treilea capitol analizează perioada de tranziție de la democrație la dictatură, cuprinsă între 1930 și 1938, având în conținut următoarele trei subcapitole: *Restaurația sau lovitură de stat?*, *Evoluția politică* și *Evoluția economică*. Anul 1938 reprezintă anul instaurării dictaturii în România, iar acest moment istoric este studiat în următorul capitol, alături de aspecte referitoare la transformările intervenite în viața politică și economică a țării. Prima parte nu se încheie înainte de a realiza o prezentare a evoluției societății românești în perioada studiată. Astfel, pornind de la *Teoretizarea societății*

românești în perioada interbelică, se prezintă caracteristici ale naționalismului, antisemitismului și comunismului, urmate de expunerea unor *Aspecte concrete ale societății interbelice*.

Cea de-a doua parte este destinată studierii personalității lui Miron Cristea, ca patriarh și om politic, începând cu un capitol destinat prezentării acestuia ca personalitate transilvăneană a începutului de secol, pe parcursul căruia sunt analizate aspecte precum contextul prilejuit de naționalism și ortodoxie în Transilvania, personalitatea lui Andrei Șaguna ca model al patriarhului, precum și contribuția acestuia din urmă la viața social-politică, îndeosebi cu prilejul Marii Uniri de la 1918. În continuare, lucrarea cuprinde un capitol destinat caracterizării personalității lui Miron Cristea ca patriarh și om politic, realizând o analiză a raportului dintre stat și religie în acea perioadă, dar și mandatele acestuia de senator de drept și calitatea sa de regent. Partea a doua propune, de asemenea, un capitol destinat prezentării gândirii social-politice a patriarhului.

Ultima parte a tezei de doctorat se concentrează asupra prezentării personalității lui Miron Cristea ca președinte al Consiliului de miniștri. Această parte cuprinde trei capitole și începe cu prezentarea premiselor numirii patriarhului în funcția de președinte al acestei instituții, cercetarea continuând cu un capitol amplu destinat guvernării lui Miron Cristea. În cadrul acestui capitol sunt surprinse cele trei perioade în care patriarhul s-a aflat la guvernare, începând cu Acțiunile Regelui, continuând cu Remanierea guvernamentală și finalizând cu perioada 1 februarie – 6 martie 1939, altfel spus cel de-al treilea mandat. Partea a treia se încheie cu o prezentare generală a politicii economice a acestor guverne.

Ținând cont de complexitatea și specificul temei, metoda de cercetare cea mai potrivită este cea a studiului documentelor originale, aflate în Arhiva Istorică Centrală, în Arhiva de Studii

Istorice și Social-Politice și Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, însă alte documente rămân momentan indisponibile, datorită degradării fizice, în arhivele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Această metodă, de cercetare a documentelor originale, este asociată cu cea biografică.

Analiza de conținut permite abordarea unei varietăți de documente, ca de exemplu diferitele dezbateri publice din legislativ sau din presă, legislație, numeroase apariții în mass media, literatura științifică și de popularizare, acestea făcând posibilă analiza calitativă și cantitativă, precum și sublinierea folosirii unor concepte sau idei.

Analiza documentelor este completată de metoda studiului de caz, a studiului personalității patriarhului, care exploatează firesc avantajul de a recurge la analiza de conținut, în ceea ce privește fiecare item al documentelor și al biografiilor, relaționându-le astfel încât să răspundă unor variabile situaționale mai accentuate decât în cazul altor metode constrânse de generalizări.

Istoria l-a adus pe Miron Cristea în postura de a juca un rol proeminent în evoluția politică a românilor la începutul secolului al XX-lea, mai întâi din postura de episcop al Caransebeșului, unde a luptat pentru păstrarea identității românilor, mai ales prin menținerea școlilor confesionale, apoi din aceeași postură, la Alba Iulia, unde, plin de curaj și entuziasm, trece peste șovăielile oamenilor politici transilvăneni. În același context, citind declarația de Unire, este dorit de clasa politică din Vechiul Regat ca mitropolit primat al României întregite. Noul statut îl va aduce și în postura de senator de drept, de care va profita din plin pentru a exprima în fața colegilor senatori idei de mare valoare pentru întreaga societate românească. Acesta a încercat să schimbe situația nu numai indirect, prin Biserica pe care o conducea, și care

prin preoții ei, ducea lupta de veacuri a înnoirii omului și societății în spiritul Evangheliei, ci și în mod direct, alături de clasa politică, susținând România pe drumul către modernizare.

În acest context, se poate vorbi despre primul patriarh al României ca despre un om politic, un om al *polisului*, al *cetății pământești*, pe care vrea să o schimbe după imaginea *cetății cerești*. Dacă apostolii și ucenicii lor, ca și primii creștini, au încercat să aducă împărăția lui Dumnezeu, prin cuvânt și jertfă, pornind de jos, de la oamenii simpli, odată cu Constantin cel Mare, rolul Bisericii, al reprezentanților ei, se schimbă de la lupta contra conducătorilor la colaborare, având același scop - pacificarea societății. În felul acesta s-a produs o permutare de la cuvânt, la faptă, exemplul demn de amintit fiind al Sfântului Vasile cel Mare, care înființează primele instituții sociale - spital și școală, înaintea celor de stat.

Descifrarea limbajului și a ideilor exprimate de primul patriarh al Românie constituie o necesitate pentru scoaterea la lumină a unei gândiri valoroase și pentru redescoperirea unui om care a scris istoria poporului român, atât înainte de Marea Unire, cât și după aceasta, până la trecerea sa la cele veșnice, la data de 6 martie 1939.

Prin analizarea acestor elemente, urmărite de-a lungul unei perioade de timp de aproximativ jumătate de secol, concluziile evidențiază proeminența Bisericii Ortodoxe Române și a reprezentantului ei de seamă - Patriarhul Miron Cristea - din ipostaza pe care acesta a adoptat-o în societate, aceea de om politic.